

Dr. Török Zoltán

B/95

A SZABADSÁG, SZERELEM értékelése

a Fővárosi Operettszínházban 1955. június 16-án.

G á s p á r Margit: Üdvözlöm a mai értékelésen megjelent Elvtársakat és mai értékelésünket megnyitom.

Ebben az évben tulajdonképpen ez az első igazi darabértékelésünk. Igaz, hogy a Csárdáskirálynőt és a Párisi vendéget nagyjából kiértékeltek emlékezetes kétnapos vitánkon, de a többi bemutatott darabok és előadásai értékelése késett. Az értékelések sorozata tehát tulajdonképpen a mai napon kezdődik meg, amikor a Szabadság, szerelem előadását értékeljük, és a jövő héten fog sor kerülni a Balkezes bajnok előadásának értékelésére. Azt fogja követni még a szezon vége előtt a Pettyes értékelése. Ennek levezetésére Bozóky elvtársat fogjuk felkérni.

Most ugyanis azt az új rendszert vezettük be, hogy a darab értékelését a darab rendezője tartja meg, mi többiek pedig csak hozzá fogunk szólni. Azt hiszem, ez jobb rendszer lesz, mint az eddigi volt, amikor a produkción kívül álló elvtárs tartott értékelést, az igazgató, a főrendező, stb. Nagyon jó rendszer lesz az, hogy a darab rendezője még abban az időben, amikor a munka gőzében van, tehát egy héttel, vagy tiz nappal a bemutató után elmondja véleményét a produkcióról, körülbelül annak az alapszempontra a figyelembevételével - én ezt javasoltam - amelyet a rendező célként tűzött ki maga elé a munka megkezdésekor. Felméri tehát, hogy mi volt az elképzelése, és ebből mit lát megvalósítottnak, mit nem. Felméri, hogy mi miért valósult meg jól, és mi miért nem tudott megvalósulni.

Azt hiszem, ilyen alapon jól fogunk majd vitatkozni a felmerülő kérdésekről.

Ezekután átadom a szót Szinetár elvtársnak és megkezdjük a Szabadság, szerelem értékelését.

S z i n e t á r Miklós: Kedves Barátain! Április 1 óta játsszuk színházunk a Szabadság, szerelem című darabot a közönség nagy érdeklődése és nagy siker közepette, de ugyanakkor a sajtó visszahuzódása és bizonyos szakmai körök alig figyelmező lenézése mellett. Azért foglalkozom ezzel a lenézéssel, mert előre szeretném bocsátani, hogy mielőtt az egyes színészi alakításokról, az előadás eredményeiről és hibáiról beszélnek, arról szeretnék szólni, mit jelent számunkra a Szabadság, szerelem, s ezt hogyan és miként kell képviselni.

Nyilván valamennyien, akik szakmai körökben forogtok, megfigyeltétek, hogy egy-egy színházban, amikor elkészül egy bemutató, az illető színház tagjai szinte tizezer példányban jelennek meg és városszerte terjesztik, hogy még nem volt olyan csoda, mint amelyet ez a színház most produkált, hogy a színház olyan fordulatot visz végbe a magyar színházi életben, amire még precedens nem volt, stb. Ennek aztán meg is van az eredménye a kellő szakmai és sajtófogadtatásban és a kellő értékelésben is.

Ugy látszik, ezen a téren mi - sajnos - nem vagyunk elég ügyesek.

Mi a Szabadság, szerelmet - ezzel szeretném kezdeni az értékelést, - a színház hatéves pályafutásában az egyik legnagyobb fordulópontnak tartjuk. A Szabad szél óta nem volt ilyen típusu kísérlet, ilyen típusu siker, ilyen típusu előadás. A színháznak volt már számos nagy eredménye és jó előadása, de mind a feladat nagysága, mind a feladat újszerűsége és uttörő mivolta tekintetében a Szabadság, szerelem egészen egyedülálló helyet foglal el a színház eddigi történetében. Ezt tudnunk kell valamennyiünknek

akik most itt ülünk. Tegnap még egyszer végignéztem az előadást, megpróbáltam mint néző figyelni rá, hogyan hat rám az előadás, és megpróbáltam megállapítani, milyen hatást tenne rám a produkció, ha teljesen kívülálló lennék. Miután végignéztem, az a meggyőződés érlelődött ki bennem, hogy igazam van, ez kitűnő, kimagasló színházi teljesítmény, nemcsak a mi színházunk történetében, de általában a felszabadulás utáni magyar színháztörténetben is. Ez szent meggyőződésem és képviselem is mindenütt és mindig.

Észre kell vennünk, hogy itt a színpadon valami egészen újszerű történt. Valamennyien tudjuk, hogy sok bizalmatlansággal és félelemmel mentünk neki a feladatnak. Jókai zenés színpadon! Egy olyan darab, amelynek hatáselemei nem elsősorban a klasszikus operett hatáselemei, olyan darab, amelynek eszközei nem elsősorban a Luxemburg grófja és a Csárdáskirálynő hatáse eszközei, egy olyan darab, amelyben dráma szólal meg a zenés színpadon, nyilvánvalóan sok vitára adhat okot és nagyon sok problémát vethet fel. Ez joggal okozhatott félelmet az előadás ~~szókészítőkészítés~~ részvevőiben és alkotóiban.

Azt hiszem azonban, az előadás, a bemutató óta eltelt idő és az a nagy siker, amely az előadást estéről-estére kíséri, mindenkit megnyugtathat. Amikor tegnap néztem az előadást, azt mondtam a mellettem ülő Gáspár elvtársnőnek, hogy szeretném én látni Budapesten azt a prózai színházat, amelyben e pillanatban egy mai magyar darabnak ilyen sikerpillanatai vannak, mint amilyen ebben a darabban a második felvonás fináléja, a harmadik felvonás fináléja, a Melchior-sanzon és környéke, s egyáltalán, mint amilyen ebben a darabban számos előfordul. Szeretném látni azt a prózai színházat, amely egy mai szerző által írt és ma bemutatott új darabot ilyen mértékű sikerre tud vinni! S amikor erről beszéltem, mélységes felhábo-

rodással gondoltam arra, hogy ezt a mi produkciónkat, ha nem is fűrészelik el, de agyonhallgatják. És erről beszélnünk kell.

Beszélnünk kell azért, mert közeledik a színházi fesztivál, a színházi dolgozók seregszemléje, s ezt az ügyet nemcsak megvédenünk kell, hanem maximálisan diadalra is kell vinni.

Félreértések elkerülése végett nem védekeznünk kell. Nem arra van szükség, hogy "megmagyarázzuk bizonyítványunkat", hogy bebizonyítsuk, jó az, amit csináltunk. Arra van szükség, hogy rámutassunk a közönségre, azokra a nézőkre, akik ott ülnek a nézőtéren és estéről-estére tapsolnak, örjöngenek; el vannak ragadtatva egy ilyen-típusú produkciótól, s meg kell mondanunk, hogy itt rendkívüli esemény történt, és ezt tessék tudomásul venni. Itt valami nagyon ujszerű kísérlet történt, amely nagyon előremutat.

Mi tavaly a Két szerelemmel elkezdünk egy kísérletet, amely bizonyos okokból nem járhatott ilyen sikerrel. Nem volt ilyen egységes az ügyünk, nem volt benne egy olyan alapvető elem, mint a Jókai-regény, amelynek szelleme, levegője, története átüt mindenben, de már az az út is valami olyasmifelé vezetett, ami a nagy zenés népszínház útja: a zene és a színház találkozása.

Valamennyian, akik kint vagyunk és kint voltunk a nézőtéren, és megnéztük az előadást, valami új tünetre figyelhettünk fel. A mi színházunkban hagyomány, hogy nevetést, boldog, önfeledt órákat szerzünk a közönségnek, de eddig ritkán tapasztaltuk azt a feszült figyelmet, ahogyan most a nézőtéren reagálnak az előadásra, azt a csendet, azt a meghatott hallgatást, ahogyan oda tudnak figyelni a színpadra. Eltűnt az a bizonyos obligát köhögés, amely oly sokszor jellemző volt színházunk prózai jeleneire, hogy "Jó-jó, most van egy kis humor, van egy zeneszám és zene, s aztán majd köhögünk, cukrot eszünk és megbeszéljük a nap eseményeit, amíg fent a színpadon vartyognak valamit." A közönség

"veszi a lapot" és az első perctől az utolsóig feszült figyelemmel, érdeklődéssel nézi az előadást, és együtt izgul a hősökkel. Ez az, ami sikerre tudja vinni az ügyet, itt van az, amit elkezdünk és aminek útján tovább akarunk menni. ■

Félreértések elkerülése végett: továbbra is játszunk a Csárdáskirálynőt, a Luxemburg grófját és ehhez hasonló darabokat, de tovább akarunk menni a zene és a színház, a zene és a dráma összekapcsolása terén.

Ezekután térjünk rá magára az előadásra és létrehozásának körülményeire, lezárva az első részt azzal, hogy nagyon szeretném, ha mindenki tudatában lenne annak, hogy a színház ezzel az előadással nagy sikert csinált, nagy ügyet vitt diadalra és senkinek a szemébe nem kell szégyenkezve néznünk, mert igenis itt nagy siker van, amelyre mindnyájunknak méltán büszkének kell lennünk, s ezt az álláspontot mindenütt és mindig képviselnünk kell.

Magáról az ügyről szólva előre kell bocsátanom, hogy - bár a prózai színházakra és az operára is áll ez, de a mi színházunkra még fokozottabban - ~~nagy~~ nem lehet elválasztani az író, a zeneszerzőt, az alkotást és az előadást. Nem lehet különválasztani a szerzői munkát és a színészi munkát, itt az egész végső produkciót egy együttes alakítja ki, s ez a végső eredmény a fontos. Erre kell a hangsúlyt fektetnünk, ezt kell értékelsünk tárgyává tennünk.

Amikor a színház kezébe vette a darabot, illetve annak átdolgozását, sok nehézséget jelentett ez a színház számára. A színház régi elképzelését valósítottuk meg, amikor ezt a témát, Jókai Pólitikai divatok című regényét színpadra vittük.

Meg kell mondanom, hogy nagyon sok részletében rendkívül sikeresen, drámai vonalában hatásosan, érdekesen, jól

humoros vonalában - talán inkább a színészek érdemének betudhatóan - jól sikerült előadás.

Itt nagyon szeretném hangsúlyozni - amire majd külön rá-
térek - színészeink alkotó kedvét, akik nagyon sokat adtak hozzá
ezekhez a komikus vonalon futó szerepekhez, nemcsak színészileg,
hanem sokszor még iróilag is.

Az előadás zenéjével kapcsolatban is van mit védenünk.
Azt hiszem, nem árulok el titkot, amikor elmondok két tényt. Az
egyik az, hogy ennek a zenének nagy sikere van. A zenét a közönség
figyeli, a zene a közönségnek tetszik. Nem véletlen az, hogy a
közzenék alatt nincs rágcsálás, evés, beszélgetés, hanem figyel-
nek a zenére. Nem véletlen, hogy a közzenéket az esetek tulnyomó
többségében megtapsolják.

Másodszor nem titok, hogy ez a zene általános zenei körök-
ben támadási felület. Általános zenei körökben nem tulnagy tetszést
váltott ki. ~~Ha ma sokan jöttek a xaxaxaxaxm~~ ^{Egy} pillanatig sem akarjuk
mi ezt ~~amptitok~~ a művet összemérni napjainkban létrehozott mástilusu
zenés művekkel, nem akarunk azzal hancegni, hogy mig azok esetleg
félházak előtt és egyéni sikerrel futnak, addig ennek a zenének
nagyon nagy közönségsikere van. Pusztán csak annyit szeretnék meg-
állapítani, hogy azért az ilyenmértü közönségsikerre oda kell fi-
gyelni. Elvégre a közönség sem kutya, mert végső soron neki ját-
szunk - ha nem csalódom.

Nagyon nagy örömmel üdvözöljük Huszka Jenőnek ezt a mu-
zsikáját. Nagyon nagy örömmel azért, mert Huszka Jenő a Kálmán-
Lehár-Szirmay-vonal egyik ~~ak~~ képviselője volt, s bizony Kálmán és
Lehár talán eredetibben és előbb csinálták ezt a vonalat, mint Husz-
ka Jenő.

Huszka Jenő azonban ebben a műben olyan hangokat szólal-
tat meg, amelyeket Kálmánnál és Lehárnál nem tapasztaltunk. Ez a

Olyan főértéke ennek a muzsikának. ~~xxx~~ ujszerű hangvétel ettől az idős művésztől, amely nála teljesen szokatlan, olyan drámai, szivbemar- koló muzsikálás, amely nagyon nagy teljesítmény tőle.

Meg kell itt emlitenünk Fischer Sándor verseit, amelyek - azt hiszem - segítségére voltak az egyes számok előadásainak, mert szerencsés, jól énekelhető, jól sikerült versek.

Beszélnék kell itt egy vitapontról, amelyről már vannak problémák a színházban, s ez a diszlet kérdése. Mi ezt a diszletet is sikerültnek és jónak tartjuk. Vannak hibái ennek a diszletnek. Egyes helyeken szürkébb a kelleténél, nem elég hatásos, nem elég hangulatos, de mindenképpen vissza kell utasítanunk azt a ~~hangmunkát~~ hangot, hogy az operettszínházban a diszlet nem más, mint giccs. Nem így van. Nem a túll és az aranyozott rács az egyetlen elképzelhető operettdiszlet. Izléstelenségből nyújtani sikerest nagyon könnyű dolog, ez nem probléma, ezt mindenki tudja. Ahhoz még diszletezőnek sem kell lenni, hogy valaki kitaláljon 56 rózsaszín, kék, stb. színű kelmét és felaggassa különböző helyekre.

Megint a közönség igazol minket. Voltak "derülátók", akik megjósolták, hogy ez a diszlet meg fogja buktatni a darabot. Nem tudom azt mondani, hogy ez nem sikerülhetne, hogy egy diszlet nem buktathatna meg egy előadást. Ennek a diszletnek a hangulata azonban kifejezi a kor levegőjét és alkalmas arra, hogy eljátsszuk benne ezt a történetet, Nem véletlen, hogy ebben a diszlet is segíteni tud az előadásnak.

Emlékezzünk csak vissza: egyetlen példát mondok, az Oprheust, amely nagyon nagy táblával és nagyon nagy közönségérdeklődés mellett futott, de mégsem lehet azt mondani, hogy különösebb sikeressé volt vele a színháznak. Állítom, hogy ennek a nem túl nagy si-

kernek egyik tényezője a nem tulszerencsés diszlet volt,

Ezt a diszletet én hangsulyozottan szerencsésnek, mérték-
tartónak, izlésesnek tartom. Nem szabad elfeledkezni arról sem,
hogy itt egy fiatal művésztől van szó, akinek ez élete első ön-
álló tervezése az elképzelhető legnagyobb ^{nehézség} ~~feladat~~ közepette. Ter-
mészetesen könnyebb lenne valami szép, tervezésre alkalmasabb kör-
nyezetet megtervezni, de egy kávéház, egy csatatér, vagy a komáromi
piactér nem különösen alkalmas színterek arra, hogy egy fiatal ren-
dező megmutathassa tehetségének legjavát.

Külön szeretném kiemelni azt, amire gondolnunk kell,
hogy ennek a diszletnek hallatlan előnye a bravurosan gyors vál-
tozások lehetővé tétele. Minden közzenének a végére pontosan lehet
tovább folytatni a képet.

Emlékezzünk vissza: mennyi problémát okozott a diszlet
a sokkal kevesebb képváltozással játszott Két szerelemnél, s gondol-
junk arra, hogy ez a diszlet, amely szinte zseniálisan van megoldva,
egy állandó lapos színpadot nyújt, s ugyanakkor mégis olyan képet
ad a néző számára, mintha nagy, az egész színpadot elfoglaló disz-
lettel lenne dolgunk.

Itt külön ki kell emelnem az előadással kapcsolatban Do-
monkos elvtárs és a műszak munkáját, akik az eddig megszokottnál
is nagyobb segítséget nyújtottak a fiatal tervezőnek, aki még ta-
paszlatatlan a színházi tervezés gyakorlati munkájában. Nagy se-
gítségre voltak ~~nekik~~ a gyors változások megoldásában és egyáltalán
az egész diszlet kivitelezésében.

Márk Tivadar jelmezeiről csak annyit tudok mondani, hogy
a szokás szerint kitűnőek, semmi problémát nem okoztak, nagyon szé-
pek és nagyon jól voltak.

Áttérek ezekután a szereplők kérdésére. Külön szeretném
üdvözölni egy új munkatársunkat, Váradi elvtárs karmester mellett,

aki az egésze betanította, Török Emil elvtársat, aki ebben az évben került a színházhoz. /Hosszantartó, nagy taps./ Kb. ezt akartam mondani én is./Élénk derültség./ Nagyszerű munkatársunk, aki mind szinpadai érzékével, mind fiatalos lelkesedésével, mind bravuros biztonságával óriási erőssége színházunknak, s akit nagyon nagy örömmel üdvözlünk ennek az előadásnak kiváló zenek vezetéséért.

Most pedig lássuk a medvét: rátérek véleményem elmondására az egyes színészi alakítások tekintetében.

Amint Gáspár elvtársnő már az elején előrebocsátotta, ez munkaértekezlet, ami azt jelenti, hogy elmondjuk, hogyan állunk. Én tehát most elmondom saját véleményemet, ami a rendezőnek a véleménye, nem pedig hivatalos vélemény. Ehhez hozzá lehet szólni, ezzel lehet vitatkozni, ennek most már egészen más jellegűnek kell lennie, mint amilyenek a multbeli értékelések voltak. A multban az igazgató vagy a főrendező tartotta az értékelést és pozíciójánál fogva virágcsokrot nyújtott át az egyes szereplőknek. Ha aztán valaki nem kapott, halálosan meg volt sérte, ha pedig kapott, meg volt sértve amiatt, hogy a másik is kapott. Ez a módszer tehát nem bizonyult tulságosan szerencsésnek.

Most inkább képzeljük el azt, hogy még nem volt meg a premier, mint ahogy a premier egy része még csakugyan nem volt meg, mert még hátra van a fesztivál, és ezzel kapcsolatosan képzeljük el azt, hogy most magunk között értékeljük az előadás jelenlegi állását.

Meg kell mondanom, nagyon nagy kánban vagyok, mert miután ezt előrebocsátottam, most egy kemény és "jó odavágó" értékelésnek kellene következnie, amit azonban nehéz megcsinálni ennél a darabnál, mert meg kell mondanom, hogy a színészi gárdával teljes egészében "nagyon meg voltam elégedve". /Derültség./

Most tehát annak kellene következnie, hogy sorban, az összes

színészeket igen kemény hangon bírálva elmondjam, hogy ilyen rossz-
szak, olyan rosszak voltak. Sajnos, nem erről van szó. Rettentően
fáj, de jórészt jót kell mondanom, mert ennek az előadásnak a si-
kerét jórészt a színészek vitték diadalra. Ezt le kell szögezni,
erről nem is lehet más szempontból beszélni.

Ha ezt az előadást, mint jó előadást értékelhetjük, akkor
ennek két tényezője van. Az egyik az a szándék, hogy a zenét és a
színpadot összekössük, a színház vezetőségének az a szándéka,
hogy Jókait színpadravigyuk, a másik tényező pedig a színház művé-
szeinek lelkes, odaadó munkája. Ez az a két tényező, amely első-
sorban és döntően elősegítette a sikert.

Rátérve a szereplőkre, Hargitay Judit szerepében Petress
Zsuzsával és Gyenes Magdával találkoztunk. Véleményem szerint eb-
ben a szerepben mindkét művész eddigi pályája legmagasabb pontját
érte el. Mindkettő a szerepnek más-más oldalát fogta meg, mindkét
alakítást kimagasló, színházunk történetében kiváló alakításnak
tartom.

Petress Zsuzsa alakításának erőssége a kedvesség, a szí-
nési átéltség, a báj, az őszinte, realista ábrázolás, sokszor
zseniális pillanatok, amelyek váltakoznak - különösen az előadá-
sok során - nagy elcsuszásokkal. Olyan nagy elcsuszásokkal, amelyek-
nek jelei már a próbák kezdetén megmutatkoztak, mert hiszen az el-
csuszások elleni harcban sikerült Petressnek ezt az alakítást meg-
csinálnia, de ennek nyomai még ma is visszatérnek.

Valaki egyszer elmondta ebben a színházban azt az "örök
igazságot", hogy annak van sikere, aki primadonna és van humora.
Ez nagyon szép és jól is hangzik. Nagyon igaz is. Ebből ~~maximál~~ azután
sokszor valami olyan öncélu, üres humorkeresés következik, aminek
se teteje, se értelme, amely a közönségnél sem talál visszhangra,

amely a közönségnél is csak ellenállást vált ki, s ugyanakkor olyanfajta édelgés, barátkozás, kedveskedés a közönséggel, amely a jobbizlésű nézőben csak visszatetszést szül. Ez inkább egy olyan nagyobbfajta gyerek-színház és Lakner bácsi színháza jellegű elképzelés, amely nem alkalmas arra, hogy a mi színházunk nivóját - különösen ebben a darabban - képviselje, s ugyanakkor a primadonnai szerepkörrel való olyan elképzelés, hogy a primadonna tulajdonképpen valami édes jelenség, aki bejön az első felvonásban, három felvonáson át megállás nélkül szimpatikus, s közben jó vicceket mond és kész.

Ez az az elképzelés, amelytől Petres Zsuzsa nehéz küzdelmeken át eljutott a mélységesen átélt színészi alakításhoz. Nagyon nagy küzdelem volt közben, s ezért értékelem rendkívül nagyra ezt az alakítást. Rendkívül nagyra értékelem, mert ez a rendkívül okos és rendkívül tudatos színésznő nagyon sokat küzdött magával, amíg sok-sok veszekedés, verekedés, önmagának marcangolása után el tudta érni azt, hogy őszinte, átélt, drámai, valódi színházi alakítást nyújtson, ami nálunk nagyon nagy szó, sőt talán a legnagyobb dicséret.

Sajnos - ismétlem - ma-még tapasztalható egyszer-másszor elcsuszások, kedveskedés, édelgés, amelyek még emlékeztetnek erre a múltból való elképzelésre, de ezek szerencsére már csak kisebb részét teszik ki alakításának. Alakításának nagyobb részét a zseniális pillanatok alkotják, mint a dr. Melchiorral való operációs jelenete, mint amilyen második szólójának eléneklése, mint amilyen az igazolási jelenet, amit kimagaslóan csinál és ami mind saját pályája, mind a színház története kimagasló állomását jelenti. Fiatal művész erre a művészi fokra a mi színházunkban nem nagyon jutott még el.

Gyenes Magda szintén nagyon nehéz helyzetben állt ehhez a szerephez. A mi színházunkban szubrett-pályafutást vitt eddig, a Montmartrei ibolyában volt az első jelentősebb szerepe, amelyet kitűnően megoldott. A Csárdáskirálynőben nagy sikerrel játszott, s most mindezek után teljesen más típusu feladat elé került.

Én Gyenes Magda alakítását egyenlő értékűnek érzem Petress Zsuzsa alakításával: kitűnőnek tartom. Más oldalról fogta meg szerepének mérhetetlen drámaiságát, nagy erőt, asszonyos féltést, a figurához való nagy mértékű közeledést tanusított. Külön meg kell említenem mérhetetlen megbízhatóságát, a szereppel való lelkiismeretes munkáját, a figurának az előadásokon való megőrzését és azt a rendkívüli drámai erőt, amelynek következménye volt, hogy nem egyszer, mikor mint néző figyeltük a próbákon és előadásokon, ~~tartunk~~ torkunkat szorongatta a sirás, mert csakugyan nem egyszer olymértékben megkapott és megragadott.

Gyenes Magdának annyit szeretnék mondani, hogy ő színházunk egyik legtehetségesebb színésznője. Rendkívüli talentuma van, nagy benne a drámai erő, az asszonyi erő, sok vonzó tulajdonsággal bír. Ennek párosulnia kellene az elért eredmények bizonyos fajta tudatosításával. Gyenes Magdának tudnia kellene, hogy hol tart és több bizalommal kellene viseltetnie a színház iránt. Emberileg kellene méltóvá válnia ahhoz a nagy színészi tehetséghez, amellyel szerencséjére bír, mert arról senki sem tehet, hogy tehetségesnek születik.

Több bizalmat, több szeretet várunk tőle a színház iránt. Nem az előadások megtartásában, mert azokat nagyon rendesen megtartja, tisztességesen játszik, hanem a színházról alkotott elképzelésében. Nekünk az ilyen tehetséges színésznőre mint harcos társra van szükségünk, aki képviseli a színházat, akinek a számára mi,

a vezetőség nem "ők" vagyunk, hanem akinek a színház "mi" vagyunk. Nagyon meg vagyunk elégedve alakításával és reméljük, hogy további pályáján is sok szép sikert fog elérni.

Hadics László alakításával - most bár borzalmasan hangzik, mert a harmadik, de sajnos így fog menni továbbra is - nagyon meg vagyunk elégedve. Rémes, hogy egy kiértékelésnél nehéz valakit kiszurni, aki rossz volt. Igérem, hogy lesz ilyen is, - csak sajnos, nem ma, mert ebben a darabban jók az alakítások. "Nagyon meg vagyunk elégedve". /Derültség./

Végre sikerült levetnie azt a hibáját, amely főleg a Szelistyei asszonyokban kísértett. Sajnos, itt arról kell beszélnem, hogy a színházban rengeteg jóindulatu ember van, s ez a sok jóindulatu ember mind tanácsokat ad. Ettől a tanácstól pedig mentse meg az Uristen a színészt, mert ha egyszer ezeket a tanácsokat megfogadja, akkor vége. Hadics ereje az, hogy ő egy hős-színész, hogy hangterjedelme, hangereje, kiállása, színészi képessége azt a színészi tulajdonságot tartalmazza, amit úgy hívnak, hogy "erő". Ha egy színésznek a színpadon ereje van, az rendkívül nagy tulajdonság. Ne akarjon ~~senki~~ senki ebből az erős, robusztus hősből pu-bit csinálni. Nem az egyetlen elképzelhető bonviván-ut a Sárdi János utja. Az is egy ut, de nem biztos, hogy ami jól áll neki, az jól Hadics Lászlónak is. A Szelistyei asszonyokban Hadics a maga alakításában az előadás folyamán később egy kedveskedő, kamaszoskodó álmagatartást vett fel, ami egyáltalán nem állt jól neki, mert Hadics férfi, aki hiába gügyög tenor hangon prózát, amikor bariton hangon szólal meg utána énekben. /Derültség./

Alakításával nagyon meg voltunk elégedve, mert szimpatikus tudott lenni, erős, hősies, férfias. Meggyőződésem szerint nem véletlen, hogy nagyobb sikere van ebben a darabban, mint például

a Szelistyei asszonyokban volt. Ez a tapsokon és általában a közönség reagálásában is lemérhető. Voltak és vannak elcsuszások nála is, de ezek már a múltéi .

Ebben a szerepben mutatkozott be színházunkban Csizmadia László, akit nagy szeretettel üdvözlünk. Nagy kvalitása szép hangja és kiváló éneklő készsége. Ő szerepének főleg hangi oldalát formálta meg.

Meg kell mondanom, ahhoz képest, hogy ez élete első szerepe, bizony magasabb színvonalat képvisel, mint ahogyan azt általában a kifejezetten énekes szereplőktől megszoktuk első szereplésük alkalmából. A színház számít rá. Más típusu szerepkörön, mint Hadics, nagyon nagy reménysége lehet a színháznak. Ahogy Hadics valódi szerepköre a Szabadság szerelem, a Szelistyei asszonyok, s ezekben kiválót tud nyújtani, mint hősi színész - az Operában ezt hívjuk bassz-baritonnak, bár az ő hangszíne ennél magasabb - Csizmadia számára még a szerepkör nem alakult ki, de rajta leszünk, hogy kialakuljon, s ő a színházban a lírai bariton szerepkörét fogja betölteni. Ez olyan betöltetlen szerepkör jelenleg, amelyre nagy szükség van.

Nagyon nagy örömmel üdvözljük ennél a fiatal színésznél azt, amire még nem volt sok példa, hogy ezután a főszerep után örömmel vállalt el egy kis szerepet a Balkezes bajnokban. Nem akartam előre sietni, de annyit megmondhatok, hogy azt is kitűnően oldja meg. A színház iránti szeretetről, szorgalomról, megbízhatóságról tesz tanubizonyságot. Nagyon meg voltunk vele elégedve.

Lávayné szerepében színházunk régi vendége, Pártos Erzsi és ~~együtt~~ legújabbán Kőműves Erzsébet játszanak.

Pártos Erzsébet kvalitásaival valamennyien tisztában vagyunk. Számára növelte a szereppel kapcsolatos nehézségeket az is, hogy al-

kata csakugyan nem fedi kifejezetten egy ilyen Lávayné-típusu nagyszony alkatát. Ennek ellenére teljes sikerrel legyőzve saját alkati nehézségeit, mély emberábrázoló művészetével estéről-estére nagy és megérdemelt sikerre viszi szerepét.

Kőműves Erzszi fizikai alkata már jobban fedi a szerepet. Mig Pártos a szerepnek drámai, finomabb oldalát fogja meg, Kőműves alakítása annak humoros vonatkozásait is érvényre juttatja. Mindkét szereplő egyaránt kitűnően oldja meg feladatát.

Szeretnék külön beszélni két szereplőről, mert úgy érzem, hogy az ő érdemük egészen külön érdem és az előadás létrehozásában egészen rendkívülit alkottak. Pagonyi Jánosra és Zentay Annára gondolok. A semmiből csinálni valamit nagy dolog. Nem létező szerepet a színpadon megírni és a színpadon eljátszani sokkal nehezebb, mint ugyanezt megírt szereppel megcsinálni.

El kell mondanom egészen őszintén, hogy az ő szerepük vonalán még csak szituációk voltak megíratlan szöveggel, még csak arról sem volt szó, hogy itt adva van egy szituáció, amelynek a szövege ugyan nincs megírva és valamit kell írni, hanem egyszerűen az volt a helyzet, hogy van két vidám figura...

G á s p á r Margit: Hol bejön, hol kimegy.

S z i n e t á r Miklós:... és hogy ez a két figura nagy sikert arat, az Zentay Anna és Pagonyi János személyes érdeme.

Nagyon nagy hazugság és nagy igazságtalanság lenne kettőjük alakítását ugyanugy értékelni, mint ~~egy~~ író által megírt és rendező által berendezett alakításokat, amelyeket aztán ők, mint színészek eljátszottak volna. Itt nem erről volt szó. Ők nem író által megírt és rendező által berendezett, hanem saját teremtő fajtáziájuk által alkotott figurákat játszanak el. A semmiből alkották meg a szerepet, a semmiből mérhetetlen izléssel, mérték-

tartással, szeretettel, az ügy iránti lelkeséggel, régen tapasztalt finom, izléses humorral és nagyon nagy közönségsikerrel oldják meg feladatukat.

A színház vezetősége példamutatónak tartja és el van ragadtatva attól a hozzáállástól, amellyel ez a két színész a semmiből - s ezt szeretném ismét hangsúlyozni és leszögezni - nagyszerű alakítást formált.

Majdnem ugyanezt tudnám elmondani Keleti László alakításáról. A különbség talán az, hogy Keleti szerepében még akadt megirt szituáció, ahol nem annyira írói fantáziára, mint színészi tehetségre volt szükség.

Keleti László alakításának hullámgörbéje van. A próbákon egészen kimagasló alakításnak indult, úgy, hogy közben ő is véres verejtékkal alkotta saját szerepét, amelynek csak körvonalai voltak sejtethők. Nemcsak saját magának, hanem társainak is, rendezőnek és színészeknek is egyaránt nagyon sok jó ötletet adva dolgozott, s úgy festett a dolog, hogy egy rendkívüli alakítás körvonalai bontakoznak ki. Ez a rendkívüli alakítás valahol a premierig megtorpant s nem érte el azt a csúcspontot, amit ígért, bár így is kitűnő alakítás lett.

Örömmel kell megállapítanom, hogy az előadások során most már ismét azon a szinten van Keleti alakítása, amit a próbákon ígért. Munkájában a premierig nagyon sok gátló körülménnyel kellett küzdenie. Elsősorban bizonyos általa játszott szituációk szerencsétlenül megirt volta. Csak egyetlen példát említek. Az utóbbi napokban a nagy szereplemondási jelenetét összehasonlíthatatlanul jobban csinálja, mint régen. Miért? Nem azért, mert annak idején saját hibájából színészileg rosszul játszotta volna. Egész egyszerűen egy dramaturgiai hibáról volt szó, amelyre én sem jöttem rá,

amire ő jött rá saját magától, küzdve a szöveggel, hogy a szövegben adva volt olyan lehetőség, amely ~~lehetővé teszi~~ lelőtte a szereplemondás egész hatását. Előre elmondta ugyanis, hogy "minek ez a hazug szerep, ezt érdemlik-e tőlünk hős honvédeink", stb. stb. Így természetesen nem volt olyan hatásos, amikor a szerepet szó nélkül átadja.

Nagyon örülünk annak, hogy Keleti alakítása tovább fejlődött.

És itt kell valamiről beszélnem. Nálunk minden előadás tovább fejlődik jó és rossz értelemben egyaránt. Van egy ilyen igény, amely egyfelől sokszor az előadások fejlődéséhez, másfelől sokszor az előadások elzülléséhez vezet. Meg kell mondanom, hogy ez az előadás nagyon szépen tartja magát. Tegnap azt állapítottam meg, hogy semmi néven nevezendő olyan kínos elcsuszás nincs, ami máskor bizony előfordul. Egy izléses mag volt lerakva, s abból izléses viccek fejlődnek tovább, és pedig magas vonalon, drámai alakítások vonalán, mint például Keleti László vonalán, kitűnően fejlődnek tovább.

Nagyon szerencsétlen helyzete volt ebben a darabban Somogyi Nusinak, aki nem tulságosan kész anyagot kapott kézhez, nem tulságosan szerencsésen megírt szerepet kapott. Meg kell emlékeznünk alakításáról, amely az adott körülmények között szerencsés és jónak mondható, de természetesen nem teljes értékű alakítás.

Ami Homm Pált illeti, azt kell mondanom, hogy szerencsésen szerepkört talált. Ahogyan a Kerek Ferkó volt az első lépés, amelyben már igen szép alakítást nyújtott, ez a szerep volt a második lépés afelé, hogy pompás, izés, eddig betöltetlen szerepkörön színházunkban ennek egyik oszlopa legyen.

Homm Pál azok közé a szerencsések közé való, akiknek a szerepe jól van megírva. Nagyon jó karakter-figurát formált, igen nagy sikerrel játssza szerepét, döntő része van a második felvonás nagy sikerében, de általában az előadás sikerében.

Beugrásszerűen játszotta szerepét Horváth Pál, ~~akkal~~ akivel a beugráshoz képest kis, de abszolút értelemben is nagyon meg voltunk elégedve. Tudta pótolni Homm Pált, bár Homm alakítása mindenképen, már csak a beléfektetett próbamennyiség miatt is, az eredeti.

Csákányi László színházunk nagy nyeresége ebben a szezonban. Nagy nyereség, mert kitűnő színész, nagy jellemábrázoló erővel, a legnemesebb színész-típusból. Már a Csárdáskirálynőben nyújtott alakítása is, bár az lényegesen könnyebb és egyszerűbb feladat volt - nagyon szép reményekre jogosított. Ez az alakítása színházunk legelső művészei közé emelte. El kell mondanom róla, hogy a siker döntő rész^{se}ében ebben a szerepben mutatkozott be egy színházban, ahol őt nem ismerték és "egyből" csatát nyert.

Meg kell mondanom, hogy a szerepre való készülés, a darab iránti lelkesedés szempontjából egyaránt példamutató munkát fejtett ki és alakítása mindannyiunk számára sokáig emlékezetes lesz.

Szeretném őt külön példaképpül felhozni egy, az alakítás-tól független etikai kérdésben.

Tegnap, mikor néztem az előadást, arra gondoltam, hogy az előadás már jóval túl van a premieren, ilyenkor már elszabadulnak "a mezei hadak", mindenki, aki esetleg a premieren még nem csinálta azt, amit szíve szerint csinált volna, ilyenkor már megcsinálja, gondolván, hogy ugysem nézi senki. Ebben van is valami. /Derűltség./ S ilyenkor derülnek ki aztán a különböző disznóságok.

Tegnap meghallgattam Csákányi sanzóját, amely eleven vonzerő a szentimentalizmusra, s ami könnyen vezethetne arra, hogy az ötödik előadáson a színész már végigzokogja, a porban csusszon és a közönség kezét osókolgassa, /Derűltség/ és a végén az utolsó

tapsot már úgy köszönje meg, hogy mélyen hajlong és üdvözli az ismerősöket a hatodik sorban. Ennek itt nyoma sem volt. Csákányi László ezt a sanzont ma is úgy énekli, ahogyan a premieren énekelte. Megelégszik azzal a sikerrel, ami van, s ez nagyon nagy dolog, mert színészeink egy részére jellemző, hogy nem elégszenek meg azzal a sikerrel, amelyet a premieren arattak, hanem még rányomnak, amivel aztán sikerül egy kisebb sikert elérni. /Derültség./

Csákányi László pontosan megelégszik azzal az óriási sikerrel, amellyel ezt a sanzont a premieren a közönség fogadta. Nem igyekszik ráduplázni, nem igyekszik még rányomni, hanem mérhetetlen izléssel elkerüli a szentimentalizmus minden veszélyét és ez a legnagyobb dolog. És van még egy külső etikai vonatkozású megjegyzésem: hadd mondjam meg, hogy nagyon szépen tud tapsot megköszönni. Ez a szám nem a portál mögött végződik, amikor a színész onnan kijön és meghajlik, ez tehát más természetű dolog. Én nem azokkal a szereplőkkel akarom most összehasonlítani, akik a portál mögött fejezik be a számukat, de bizony a szólószámok tapsainak megköszönése terén "vannak még hibák, Elvtársak". /Derültség./

A színházról, a színészi és emberi méltóságról alkotott elképzelés ebben a vonatkozásban még sok helyen hiányokat szenved. A színészi büszkeség nagyon sokszor hiányzik belőlünk egy-egy forró szám után. Egyáltalán nem voltam elragadtatva a tegnap esti előadásról attól a mérhetetlen alázattól, ahogyan például Petress Zsuzsa az első szám utáni tapsot megköszönte. Pedig nála sem így indult a dolog, s annak idején nagyon meg is dicsértem érte és ezt a dicséretet most is fenntartom.

Meg kell mondanom, nagyon tévednek azok a színészek, akik azt hiszik, hogy a taps valamilyenfajta alázatos kedvességgel való

megköszönése nagyobb tapsot eredményez. Ez nem igaz. A közönség szereti, ha büszkén bánnak vele, ha embert és nem rabszolgát láthat a színpadon. Nagyon rossz morál az, amely a közönség kezének állandó csókolgatásából, a közönség kegyeinek állandó hajhászásából áll.

Nyilván mindnyájan ismerjük azt a jellemző történetet, hogy a nőknek nem jó úgy udvarolni, hogy nagyon fut utánuk az ember. Valahogyan így vagyunk a közönséggel is. A közönség egyáltalán nem kíváncsi arra, hogy az illető színész milyen mértékben tudja az ő kegyeit hajszolni. A közönség sokkal jobban szereti, ha az illető színész büszke, ha a színész tartja magát valamire, ha a színészenben embert láthat.

Ezt azért mondom el, mert Csákányi Lászlónak van ez a nagy sanzónja, amely után el tudom mondani a receptet, ~~hogyott~~ Bejön a nagy taps. A színész kiáll a sugólyuk elé, megköszöni először a jobb proscénium felé, aztán a bal proscénium felé, mosolyog, meghatódik, utána lenéz a karra, s azt mondja, hogy "Tessék, ha már ennyire akarják". Ekkor aztán megismétli a számot, -és egy jobb érzésű ember gyomorfájással távozik a színházból.

Csákányi László nagyon jó példakép ennek az ellenkezőjére. A tapsot meg lehet köszönni úgy is, hogy a figurából fakad, hogy nem izléstelen - és attól a számot még ugyanugy megismételtetik. Nem szólnék egy szót sem, ha azt mondhatnám, hogy "Istenkém, nem szép, de így nagyobb a siker". Csakhogy meg kell mondanom, ettől semmivel sem lesz nagyobb a siker, ha a tapsot úgy köszöni meg a színész, hogy odaborul hőn szeretett közönségének lábai elé.

Győző László és Lengyel Vilmos alkottak a darabban egy negatív párt. Meg kell mondanom, hogy a kettő közül az előadások folyamán Lengyel Vilmos alakítása bizonyult maradandóbbnak. Győző alakítása, amely a kezdetben igen megbízható volt, az utóbbi időben

már karikaturává fajult. Nem teljesen emberi. Innen szeretném figyelmeztetni, hogy térjen vissza eredeti, a premieren nyújtott alakításához. Egy kis színházművészeti tanulmányt lehetne írni róla. Nem szerencsés, nem jó ~~szereplésük, hanem a szereplésük~~ Egyébként ~~Egyes szereplők, mint például Győző Lászlóval is meg~~ voltunk elégedve.

Szeretném nagyon megdicsérni Bánfi Györgyöt, akinek szerepe nem túl jelentős, de igen szorgalmas és lelkes munkával igyekezett ebből a kis szerepből is szerepet és alakítást csinálni, s ennek meg is vannak a maga eredményei.

Gárdai Lajos, Fenyvesi Éva, Rajnai Elli és ^DBécsy Pál nevét együtt emlitem. Nem azért, mert alakításukat lebecsülöm, hanem mert alakításuk együtvé tartozik. Nagyon jó színfoltot alkotnak az előadásban. Meg voltunk velük elégedve. Nagyon lelkesen, lelkiismeretesen vettek részt a munkában.

A másodszerreposztásként beálló Sárosi Gábor munkájával tegnap szintén meg voltunk elégedve. Vigyáznia kell erre a túlságosan tenor-hangszinre egy kicsit. Szeretném figyelmeztetni, hogy nem túl szerencsés prózai beszédének alakulása: kicsit már túlságosan tenorista hangokat vesz fel.

A fogadós figuráját Romhányi Rudolf alakította, sok-sok problémával önmaga iránt és szereplőtársai iránt, de végül nagyon derék módon /Derűltség/, nagyon megbízhatóan, nagyon is a helyén.

Heltai Andor ~~is~~ a másod-szerreposztásban szintén nagyon becsületesen oldotta meg feladatát.

^hKanis Béla és Szabó László két nagyon megbízható epizodistánk, akik bebizonyították, hogy a továbbiakban is lehet rájuk számítani.

Külön szeretném kiemelni, hogy ahogy tavaly a kórossal

való találkozásunk alapjában véve a botrányok sorozata volt, mert a kórus magatartása türhetetlen, szinpadi játéka használhatatlan, erkölcsese a nullával egyenlő volt, ebben az évben mintha egy más kórusról lenne szó. Nagyon meg vagyok elégedve a kórussal minden szempontból, mind a próbákon tanusított magatartása, mind az előadások megőrzése szempontjából. Bármikor tartottam rendezői ügyeletet, akár a Csárdáskirálynővel, akár a Szabadság, szerelemmel kapcsolatban, a kórusról csak a legkedvezőbb benyomást nyertem, ezért csak a legnagyobb elismerés hangján beszélhetek róla, mert a kórus az előadást, a berendezett játékokat ■ maximálisan végrehajtja és tartja.

A tánckarra vonatkozólag ez nem új, mert az mindig rendez társaság volt. Azt meg kell mondanom, hogy az idén ők is nagyon szépen őrzik az előadásokat.

Ha már a tánckarnál tartunk, beszélnem kell Roboz Ágnes koreográfiájáról, amelynek két oldala van, egy bravuros és egy gyenge. A bravuros oldal az ösztáncok megalkotása. Kitűnőnek tartom a palotást. Nem véletlen, hogy olyan nagy hatása van, s azt is meg kell jegyezmem, hogy a tánckar kitűnően, nagyon magas színvonalon adja is elő.

Roboz Ágnesnek a színésztáncokkal kapcsolatos munkája ebben a darabban nem kielégítő. A színésztáncok tekintélyes részét a színészek csinálták meg, ezt kár lenne eltitkolni. Ezen a téren még vannak javítani valók.

Végül összefoglalóban azt szeretném elmondani, nem véletlen az, hogy első ilyen típusu értekezletünkön, amelynek alaphangja más kellene, hogy legyen, mint a multbelieké, ahol nem elismerést osztunk, hanem a jelenlegi állapotot állapítjuk meg, azt

kell mondanunk, hogy az előadás mindenegybes szereplőjével meg vagyunk elégedve. Az előadásban nyújtott színészi ~~teljesítmények~~ alakításokat kitűnőknek tartom.

Ezt azért szeretném hangsúlyozni, mert minden értekezés, minden beszélgetés akkor hasznos, ha onnan az emberek elvisznek magukkal valamilyen mottót.

Ennek a beszélgetésnek én két mottót szeretnék adni. Két olyan mondatot, amelyeket mindenkinek el kell vinnie innen magával.

Az egyik az, hogy a Szabadság, szerelem a Fővárosi Operettszínház történetében kimagasló állomást jelent, de kimagasló állomást jelent a felszabadulás utáni színháztörténetben is. Egy lépés előre a nagy népszínház, a színház és a zene összekapcsolása felé.

A másik mondat, amelyet mindenkinek el kell vinnie magával, az, hogy ennek a nagy sikernek az alkotói, okozói elsősorban és mindenkinek felett az előadást alkotó színészek. Ennek tudatában kell lennünk, ezért értékeltem így mindenkit.

Még egy külön problémáról kell beszélnem, Benkő Béláról. Benkő Béla hangai kvalitásaival tisztában vagyunk. Alakítását szorgalom, becsület, tisztesség jellemezte a próbák folyamán. Prózai alakítása természetesen nem mérhető énekbeli kvalitásaihoz, de ez ~~kiszámíthatatlan~~ lényegében énekbeli szerep is volt, bár nem adott lehetőséget teljes kiéléséhez énekes képességeinek.

Mi Benkő Bélában szintén egy betöltetlen szerepkört igyekeztünk pótolni, a kifejezetten hanghatásokkal élő szerepkört. Benkő Bélával nagyon meg voltunk elégedve a próbák folyamán.

De meg kell mondanom, hogy - és ezzel szeretném lezárni az egész ügyet - voltak vele problémák az előadások folyamán. Ezt az ügyet nem kívánom részletezni. Remélem, hogy a jövőben ilyesmi

nem fog előfordulni.

Innen szeretném neki elmondani azt, hogy egy tehetséges művész, akinek ilyen szép hangja van, nem engedheti meg magának, hogy olyan incidensek forduljanak vele elő, mint amilyenre volt példa, amikor nem egyszer csakugyan kórusunk kitűnő biztonságának volt köszönhető az előadás megmentése. Igazságtalan lennék azonban, ha elhallgatnám, hogy attól a bizonyos kinos esettől eltekintve Benkő Bélával nagyon meg voltunk elégedve, mind emberi magatartása, mind művészi kvalitásai nyomán.

Még egyszer befejezésül szeretnék valamennyi jelenlévőnek köszönetet mondani azért a nagyon fáradtságos, nagyon sok fájdalommal, nehézséggel, problémával járó munkáért, amellyel ezt az előadást sikerre tudtuk ~~vastk~~ vinni. S amikor ezt megköszönöm, felszólalásomat azzal szeretném befejezni, hogy bizom abban, tudatában vagyunk mindnyájan, akik itt ülünk, annak, hogy a Szabadság, szerelemmel valami nagyszerűt alkottunk. /Nagy taps./

Ezután következtek a hozzászólások.

~~Kel~~ K e l e t i László figyelmezteti Szinetárt, hogy elfelejtette megemlíteni Vándori Babát. Tisztában van vele, hogy Szinetár véleménye éppen olyan kedvező róla, mint a többiekéről is.

S z i n e t á r Miklós elnézést kér mulasztásáért, jegyzeteiben szerepelt Vándori Baba neve, s még most is azt hiszi, hogy őt is megemlítette.

Z e n t a y Anna Keleti László segítségét köszöni meg, amelyben őt és Pagonyit részesítette.

K e l e t i László sajnálatát fejezi ki, amiért az értékelésen sem Háy Gyula, sem Huszka Jenő nincs jelen, pedig mindkettőjükkel lenne vitatkoznivaló. A darabon valóban igen sokat kellett dolgozniuk a színészeknek. A dicséret azonban nemcsak őket il-

leti, mert ebben Szinetárnak is nagy része volt. Nemcsak saját ötleteivel, hanem azzal is, hogy engedte érvényesülni a színészek alkotó fantáziáját.

Nagy érdeme Szinetárnak az is, hogy próbák alatt nem az órát nézi, amíg egy jelenet megszületik, hanem egyfelől hagyja nyugodtan dolgozni a színészeket, ha alkotó hangulatban vannak, a próbaidő letelte után is, illetve nem erőszakolja tovább a dolgot, ha az eredmény már megszületett.

A sikerben részes a dramaturgia is, amelynek tulajdonképpen nem is lenne feladata ilyen nagy mértékben venni részt a darabok megalkotásában. Meg kell azonban mondani, hogy a darabnak csak a drámai része volt jó, de a vidám részeket, például saját szerepét sem lehetett csupán a szövegekönv alapján eljátszani.

A színház általános próbamódszerét kifogásolja. Tulságosan igyekeznek betartani az időbeli beütemezést, ez pedig nem teszi lehetővé az igazi alkotó munkát.

T ö r ö k Emil megköszöni az értékelés során nevének ~~elhangz~~ említésekor elhangzott tapsokat, de azok egy részét átszármaztatja Váradának. Minden elismeréssel egyetért, amelyet Szinetár beszámolójában kifejezésre juttatott, de a zenekart sem szabad kifelejteni a megdícsértek sorából, s ezért ő köszöni meg a zenekar kitűnő munkáját.

C s á k á n y i László ezt az alkalmat használja fel arra, hogy az elmúlt év során a színháznál szerzett tapasztalatait - jókat és rosszakat is - összefoglalja.

Mindenekelőtt súlyosan hibáztatja a dramaturgiát, amely ennyire kiforratlan darabot elfogadott előadásra. Ez arra vezetett, hogy a próbaidő 90 %-a a darab hibáinak kijavítására, a hiányok pótlására ment el. Háty Gyula még az utolsó héten sem tanu-

sított megfelelő magatartást a hibák kijavítása terén. Ennek következményei még most is meglátszanak a darabon.

Helytelen az is, hogy az egymást érő instrukciókat igen sokan közvetítették, nem is mindig ügyesen, s így a színész a színpadon igen sokszor került nagyon kellemetlen meglepetések elé partnerei részéről.

Sokat vitatkoztak Hadiccsal, miért nincs sikere a második felvonás harmadik képében elhangzó gyönyörű keringőnek. Valaki abban látta ennek okát, hogy a keringő egy szürke függöny előtt hangzik el, pedig valami körítés is kellene oda.

Felveti azt az alapvető kérdést, hogy a színházban mi a lényeg, a hang-e vagy a színjátszás. Hibáztatja, hogy a színháznál sokan tulzottan előtérbe helyezik a zenét a prózával szemben, szinte azt lehetne mondani, hogy nagyon sok színész nem is törődik a prózai részekkel, a figura megalkotásával, csak akkor kezd élni a színpadon, amikor jön a zene és ~~elkezdi~~ elkezdhet énekelni. Erre nagyon találó példa a Montmartrei ibolya esete. Az operettnél nem elég az ének, itt játszani is kell a szerepet. Szerinte ez olyan lényeges probléma a színháznál, amelyet egyszer véglegesen tisztázni kell.

Elismeri a zenekar kitűnő és lelkes munkáját, örül annak, hogy annyira nagy érdeklődést mutatnak a színészek játéka iránt, de kéri Török Emilt, vegye rá a zenekar tagjait arra, hogy az utolsó próbán már ne mozogjanak a pultoknál, mert ez nagyon zavarja a színészeket.

Török Emil közbeveti, hogy ezen nem igen van módja segíteni, mert eddig még nem volt alkalma az utolsó próbákat személyesen levezetni.

Csákányi László a próbamódszer problémájára tér át.

Követendőnek tartja Latabár példáját, aki a próbán addig le nem megy a szinpadról, amíg teljesen ki nem dolgozta azt a jelenetet, amelynek létrehozását arra a napra céljául tűzte ki. Sajnos azonban erre nincs mindenkinek lehetősége az ütemezés miatt, s így ő maga is gyakran akkor éri el a megfelelő próbahangulatot, amikor már régen az espressóban feketézik, próba után.

K e l e t i László a szép magyar beszéd fontosságát hangsúlyozza. Az Operettszínház nemzetközi ~~takt~~ rangja megköveteli, hogy a rendezők komoly figyelmet fordítsanak erre a kérdésre.

S z é k e l y György Szinetár rendezői munkájának érdekeit hangsúlyozza. Lehet, hogy a próbák során még sok tisztázatlan probléma volt, de hogy az előadás ilyen nagy sikerre vezetett, ebben nagy mértékben részes volt az az összefogó erő, amelyet a rendezői koncepció jelentett. A rendező előre maga előtt látta a jelenetek hőfokát, s igyekezett azt meg is valósítani, vagy a színészek fantáziájának szabadonengedésével, vagy más esetben saját elképzeléséhez való következetes ragaszkodásával. Lehet, hogy a Szabadság, szerelem, mint műalkotás, magán viseli az értékelésen felsorolt hibákat, de mindenesetre olyan műalkotás, amelyen magyar műalkotás a szinpadon még nem jelent meg.

A próbamódszer kérdésével kapcsolatban a nehézségekre mutat rá. A színháznak sok művészi szektora van, mindegyik szinpadéhes, és ez elkerülhetetlenné teszi a próbák beütemezését Csákányi és Keleti helyes ~~akkor~~ érvei ellenére is. Nem szabad elfelejteni, az ütemezés és a határidők szoros összefüggésben vannak egymással, s végső fokon mindet a premier időpontja szerint kell megszabni.

A megoldást azon az uton kell keresni, hogy a próbákra a szinpadon kívül valamilyen más helyiséget is szabadítsanak fel, s esetleg használják fel a színészek délutáni, vagy esti szabadidő-

jét külön próbák tartására.

A szép beszéd kérdésében igazat ad Keleti Lászlónak. Ez a probléma a színpadon még a próbák alatt sem oldható meg, mert esetleg zavarná alkotó munkájukban a színészeket az ilyen irányú figyelmeztetés. Az ügyben feltétlenül tenni kell valamit, a fiatalabbak számára beszédgyakorlatot, a rutinosabb színészek számára esetleg csak egy-két megbeszélés formájában. Már voltak ilyen kísérletek a színházban, de a megadott lehetőségekkel a színészek - sajnos - nem éltek megfelelően.

Örvendetes tapasztalata az idei évadnak, hogy az előadások kevésbé kopnak, mint a múltban. Ennek igen nagy jelentősége van a színház munkája szempontjából.

C s i z m a d i a László megköszöni azt a segítséget, amelyben őt a színház egész társulata részesítette. Amikor Csákányi szóvátette, hogy a színházban egyesek az ének javára elhanyagolják a prózai alakítást, érzése szerint ezt reá is értette. Beismeri, hogy életcélja az énekesi pálya. Erre is készült fel, a színészi alakítást csak egy évig tanulta színpadi gyakorlat formájában. ~~Operaházban.~~ Életének végcélja ellenére erejéhez mérten igyekezett meghálálni, hogy főszerepet kapott és továbbra is szeretné megtanulni a színházban a színjátszást. Elnézést kér ~~xx~~ etéren elkövetett hibáiért, igyekszik azokat kiküszöbölni, hogy a színház mércejét színészileg is megüthesse.

H a d i c s László megnyugtatta Csizmadiát, hogy Csákányi megjegyzése nem reá vonatkozott. Közte és Csákányi között régi vita folyik az éneklés és a próza viszonyáról. Saját meggyőződése szerint az operettnél a prózai, az énekbeli és a tánc-feladatokat egyaránt úgy kell megoldani, hogy az eredmény jó előadás legyen. Egyik sem mehet a másik rovására.

az éneklésnek megvannak a maga sajátos követelményei, s ezek elől nem szabad kitérni. Abban viszont igaza van Csákányinak, hogy az énekes jeleneteket nem szabad csupán betétszámokként kezelni.

A próza és a zene összeegyeztetésében nagy segítséget adhat az, hogy ha az író és a zeneszerző együtt, párhuzamosan végzi alkotó munkáját, mert így a két elem között nagyobb lehet a belső összefüggés és harmonia.

Szintén hibának tartja, ha - a Montmartrei ibolyára célozva - a színész különválasztja a zenét a prózától, az utóbbinak rovására, beleértve a színészi alakítás alkotó munkáját is.

Ami a duett viszonylag kisebb sikerét illeti, szerinte a hiba ott van, hogy azt egy borongós, sötét kép előzi meg, amely a közönség hangulatát "leejti", s aztán semmi sem készíti elő a duett derűjét. A keringőben kifejeződő lirának tehát mintegy nincs "trambulinja". Pedig elő lehetne készíteni akár prózával, akár zenével, még esetleg a színjátszás eszközeivel is.

V e r s é n y i Ida a próbamódszer kérdéséről beszél. Először őt is zavarta az idő problémája, de azután belátta, hogy az az álláspont a helyes, amelyet Székely György fejtett ki az értékelés során. Az operettműfaj rendezői munkája sokkal nehezebb az operára és a prózai műfaj rendezésénél. Saját gyakorlatában operai és prózai rendezés is előfordult már, de az operettet találta a legösszetettebbnek, s éppen ezért itt tanult is a legtöbbet. Segítségükért ezzel kapcsolatosan köszönetet mond Székelynek és Szinetárnak.

Maga az előadás neki is nagyon tetszett.

H o r v á t h Pál örömmel üdvözlölné, ha az ilyen Csákányi-Hadics-féle viták sűrűbben fordulnának elő a színházban. A vitával kapcsolatban maga is a hármas egység hive. Minden színész hibát követ el, aki csak az énekkel törődik, és az alakítást elhanyagolja.

Ez - sajnos - nem ritka eset a színháznál, de nem szabad feladni a helyes célért folytatott küzdelmet.

Ami Szinetárnak azt a megjegyzését illeti, hogy szakmai körökben lenézik az operettet, ahhoz - mint sok prózai szerepet eljátszott színész - csak annyit állapíthat meg, hogy eddig szerzett tapasztalatai szerint sokkal nagyobb feladat operettet játszani, mint prózát.

Nagyon kellemes csalódás érte beugrása alkalmával, mert partnerei olyan szeretettel és segítőkészséggel vették körül, amelyre egy régebbi alkalommal kapcsolatban bizony nem tud visszaemlékezni. A színház jövője szempontjából nagyon lényeges ez a fejlődés, mert a színház munkája csak akkor lehet sikeres, ha a művészek szeretik, megbecsülik, tisztelik egymásban a művészet utáni vágyódást. Erre követendő példát adott ez a produkció, s az ilyesmiből maguk a színészek is sokat profitálnak.

H a d i c s László kifogásolja, hogy eddig nem esett szó az ügyelőkéről, akik pedig komoly részeséi a sikernek. Az ügyelők a Szabadság, szerelemnél kitűnő munkát végeznek, eddig nem tapasztalt pontossággal, felesleges várakoztatás nélkül hívják szinpadra a színészeket. Kifogásolja azonban, hogy - különösen Fenyvesi - némelykor olyan hangosan adja ki utasításait, hogy szinte jobban lehet a hangját hallani a szinpadon, mint a diszletek között. Erről a hibájáról le kell szoknia.

Ugyancsak Fenyvesivel sokat vitatkozott a második felvonás harmadik képében levő jelenet alatt végzett diszletezés körül. El kell végre dönteni a kérdést, hogy mi a fontosabb: az-e, hogy a diszletezés fél perccel hamarabb fejeződjék be, vagy az-e, hogy a színész a szinpadon megfelelő lelkiállapotban alkothasson. Ennél a jelenetnél a szinpadon szinte halálos csönd van, de annál erősebben

hallatszik a szinfalak mögül a diszletező munkások zaja. Például a rádió-felvétel alkalmával nagyon tisztán meg lehetett hallani a szinfalak mögötti munka lármáját a csendes jelenetek alatt. A diszletezők ezzel kapcsolatosan arra hivatkoznak, hogy a rendezőség utasította őket arra, hogy ezt a munkát éppen akkor kell elvégezni. Ha ez megfelel a valóságnak, akkor ez a rendezőség hibája.

S z i n e t á r Miklós közbevetőleg megállapítja, hogy a jelenet alatti diszletezésre az utasítást csakugyan kiadták, még pedig azért, mert kipróbálták, hogy ez a közönséghez nem hallatszik le. Egyébként az utasítás a lármázásra nem vonatkozott. A diszletezés másképpen nem oldható meg, mert lehetetlenség 5-6 percnyi átdiszitési szünetet tartani egy négyképes felvonáson belül.

H a d i c s László azzal folytatja, hogy a színésztől nem lehet átélt alakítást kivánni ilyen zajban. Elismeri, hogy a színpad diktátora az ügyelő, és éppen ezért panaszával először az ügyelőhöz fordult, aki aztán a rendezőségre hivatkozott. Szerinte magának az ügyelőnek kellett volna az ügyel a rendezőhöz fordulnia. Egyébként ebben ~~az esetben~~ az esetben a diszletezés a színészek zavarása nélkül is megoldható lenne, hiszen 8 percük lenne rá. A probléma itt csak az, hogy a munkások a szám közepén, vagy a szám vége előtt egy fél perccel mennek-e le sakkozni a társalgóba.

F e n y v e s i István elmondja, hogy neki ebben az ügyben már sok vitája volt Szinetárral. Kifejtette már, hogy megoldható a jelenet alatti diszletezés a színészek zavarása nélkül is úgy, hogy időben, sőt ~~az esetben~~ percekkel a jelenet vége előtt elkészüljön. Kéri Szinetárt, valamelyik alkalommal nézze meg személyesen, hogy ez a kérdés az ő javaslata szerint is megoldható. Az igaz, hogy a zaj nem hallatszik le a közönséghez, de a színészeket zavarja. Az nem sokat használ, ha ő rászól a diszletezőkre, mert en-

nek legfeljebb az az eredménye, hogy egy pillanatig az ő hangja hallatszik. Garantálja, hogy ha rábizzák az ügy megoldását, ennél a jelenetnél is olyan csendben fog ~~kezdeni~~ lefolyni a diszletezés munkája, mint a többiekénél és sikerülni fog megkimélni a színészeket ettől a zavaró körülménytől.

S z é k l y György ehhez a kérdéshez annyit tesz hozzá, hogy tudomása szerint a rendező utasítása olyan alapon született meg, hogy a jelenet meghallgatása során állapították meg, vannak abban olyan hangerejű zenés részletek, amelyek alatt a diszletezés a színészek zavarása nélkül elvégezhető. A műszak ennél sokkal komplikáltabb feladatokat is megoldott már, s rendkívül primitív jelenségnek tartja, hogy nem lehet megfelelően időzíteni a munkát úgy, hogy ennek hátrányos következménye ne legyen. Szeretné, ha Fenyvesi vállalná ennek az elintézését.

Hogy az ilyen probléma megoldható, arra a legjobb példa a Balkezes bajnok esete, amikor a lo képből álló darab előadásának egész tartama alatt egyfolytában folyik a diszítés. Meg kell keresni a fejlettebb megoldást, akár lekottázva, hogy melyik ~~feladat~~ munkálatokat pontosan melyik pillanatban kell végrehajtani. Még akár diszítő próbát is lehetne tartani ebből zongora kísérettel.

S z i n e t á r Miklós ismét hangsúlyozza, az utasítás nem arra szól, hogy zavarják a jelenetet, hanem arra, hogy a munkálatokat azoknál a meghatározott zenei részeknél végezze el, amikor ez semmi zavart nem okoz. Hajlandó elfogadni Fenyvesi javaslatát, hogy ezt saját hatáskörében megoldja, de ahhoz ragaszkodik, hogy a szünet egyetlen perccel sem tarthat tovább, mint eddig.

Török Emilnek válaszolva leszögezi, hogy a zenekar valóban jól dolgozott, kivéve mikor rossz időpontban járkáltak és lábuk alatt nyikorgott a padló.

Az ügyelők munkájáról azért nem emlékezett meg külön, mert csak arról szokás beszélni az értékeléseken, amivel kapcsolatban problémák vannak, erről a legutóbb felmerült problémáról pedig nem tudott.

A próbamódszer, illetve próbaidő kérdésében igazat ad Keletinek és Csákányinak, de azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a színészekkel egyenrangú szereplők a táncosok és a kórusok is. A jövőben mindenesetre igyekezni fognak még több időt biztosítani a próbákra, esetleg párhuzamos megoldással. Ebben az esetben a munkát nagyon sürgette az idő. Nem ártott volna többet próbálni, s a jövőben igyekezni is fognak erre.

Csákányinak az ének és a próza kérdésben igaza is van, meg nem is. Csákányi prózai színháztól került ide, s nála ennek előnyei és hátrányai mutatkoznak. Előnye ~~az~~ a mérhetetlen igény a színjátszás iránt és a kitűnő munkaerkölcs, hátrány viszont a műfaj ismeretének hiánya és bizonyos arisztokratizmus.

Nem tudja ~~színházban~~ ~~színház~~ Csákányival együtt hibáztatni a dramaturgiát, amiért a darabot akkori állapotában elfogadta. Az operettműfaj sokkal összetettebb, mint a próza, s a Fővárosi Operettszínház világviszonylatban sokkal inkább élenjár, mint a többi magyar színházak, az Operát is beleértve. Ez a szerep kötelez arra is, hogy a színház igyekezzék új utat törni. A dramaturgia tehát azért vette át ilyen formában is a darabot, mert a színház zenés ~~az~~ darabot akart csinálni a Politikai divatokból. Az adott esetben aligha lett volna helyes, ha a színház a ~~színház~~ rossz darabot visszaadta volna a szerzőnek. Helyes volt, hogy inkább vállalta így is, csak hogy minden nehézségen át is kiharcolja, hogy ebből a tervből valóságos produkció lehessen. Valóban többet kellett javítani ezen a darabon, mint amennyit másutt szok-

tak, de ez hozzátartozik ennek a színháznak az izgalmas munkájához, amelyre - megismétli - a színházat rangja is kötelezi.

Az éneklés ügyében nem ad teljesen igazat Csákányinak. Az énekesnek az Operettszínháznál feltétlenül jól kell tudnia énekelnie, bár az is igaz, hogy nagy hiba az, hogy a színháznál az énekesek sokszor még annak a dalnak sem tudják a szövegét, amelyet énekelnek.

Csizmadiának azt válaszolja, hogy nagyon meg vannak vele elégedve a színészi munka tekintetében is. Nagy jövőt látnak benne és nem szívesen engednék át az Operaháznak. Egyébként sem hiszi, hogy Csákányi Csizmadiának szánta volna megjegyzését. Ennél a színháznál nagyon örülnek a jóhangu énekeseknek, különösen, ha játszani is tudnak.

Visszatér a bevezetőben már említett siker-kérdésre. Tisztázni kellene, hogy csak a szám megismételtetése jelent-e sikert. Hát vajon nem siker-e az, ha a közönség meghatottan figyel és a csendben is látszik, hogy tetszik neki valami? Csizmadia első számát például nem is lehet megismételtetni, mert nem arra való, nem jönne a szituációból. Az ismétlésnek pedig a helyzetből, a lelkiállapotból kell fakadnia. Ez a helyzet, ez a lelkiállapot nem ilyen. ~~Mások~~ A siker nem az, amit megismételtetnek, hanem amit a közönség, mint élményt visz el magával. Nagy siker például Zentay és Pagonyi kettőse, pedig nem ismételtetik meg.

Ezzel magyarázható az is, hogy a keringőt nem ismétlik meg. A közönség izgul, meghatódik és sirni akar. A keringőre azaz a szándékkal kerül sor, hogy a közönség meg legyen hatva, nem pedig azzal, hogy olyan hangulatba jöjjön: Hogy volt! Hogy volt! Hadd halljuk még egyszer azt a nótát! Ez nem egy "Jaj, cica..." - produkció.

Nincs igaza annak a felfogásnak, hogy ennek a számnak azért nincs sikere, mert rossz a díszlet. Ezt az bizonyítja, hogy a közönség milyen melegen fogadja a szereplőket az előtt a bizonyos függöny előtt is. Összefügg ez azzal, hogy meg kellene már tárgyalni az operettszínház állítólagos "törvényeit". Ilyen például az, hogy poént csak a sugólyuk előtt szabad elmondani. Ilyen az, hogy a csók után nincs siker. Bábszínházzá válik a színház akkor, ha az ilyen rejtelmes siker-szuggesztiókat követi a színész, ahelyett, hogy a szituációval foglalkoznék. ~~Egyé~~

Egyébként is a színészi alakítások sikerét nem a köztapson, hanem a felvonásvégi tapson kell lemérni. Régen az volt a cél, hogy a slágert másnap a suszterinasok füttyüljék az uccán. Ezen már túl vagyunk. Ezért feleslegesek az ismétlések is.

Még egyszer elismerve az előadás erőnyeit, visszatér a lenézés problémájára, amellyel bevezetőjében foglalkozott. A színháznak nincs szüksége védekezésre ezzel az előadással kapcsolatban sem. Majd ha a prózai színházak rendezői kapnak olyan leveleket Moszkvából, mint amilyent ő kapott a színház rendezőjeként, amelyben a színház sikereiről írnak és anyagot kérnek tőlük, ~~akkor~~ ~~akkor~~ ~~akkor~~ ~~akkor~~ ~~akkor~~ akkor lehet majd erről a kérdéstről beszélni.

G á s p á r Margit a felszólalásokra válaszolva megállapítja, hogy a felmerült kérdések legnagyobb részére Szinétár már megadta a feleletet. Ezek után már csak kevés hozzáfűznivalója maradt.

Hejelyli és elfogadja Keletinek azt a javaslatát, hogy a jövőben hívják meg a szerzőket az ilyen házi értékelésekre is.

Igaza volt Keletinek abban is, hogy a darab - átvételekor - még nem volt végleges formába öntve. Áll ez különösen a humoros vonatkozásokra, s tekintetben csakugyan nem lehet eléggé

dicsérni a színészek alkotó munkáját.

Ebben a tekintetben alapjában Csákányinak is igaza van, ha nem is lehet egyetérteni azzal, hogy emiatt hibáztatja a dramaturgiát. Ha a dramaturgiának nem lenne meg ez a szinte halált megvető bátorsága, a színház nem mutathatna be évente öt új darabot. Igaz, hogy ez nagy megterhelést jelent a színészek számára, de ez hozza létre a magyar operettet, mert másképen nem lehetne újat hozni. Tudomásul kell venni a színháznak azt a kötelezettségét, hogy évente nem három, hanem öt-hat új darabot produkál, beleszámítva a klasszikus átdolgozást, mégpedig szöveg és zene tekintetében egyaránt - és a külföldi darabokat is. Voltak ilyen aggályok a Szabad szíelnél is és az Orfeusznál is.

Természetes, hogy ez nem a legkellemeesebb a színészek számára, s a színház küzd is ellene, de konkrét ígéretet tenni a javulásra ebben az irányban nem lehet. Most is tiz hónapig dolgoztak megelőzőleg a darabon a szerzőkkel együtt, de eljött az az idő, amikor a viták zsákutcába jutottak, mert a szerző már késznek tekintette darabját, és az ellenkezőről csak a gyakorlatban való kipróbálás útján lehetett meggyőzni. A szerző meggyőzésének egyetlen végleges módja az, ha a színész a színpadon bizonyítja be, hogy a darabban hibák vannak. Tovább azonban már nem lehetett várni a darab bemutatásával, mert magyar darabot nem lehet a szezon végére hagyni. Ezt az adottságot ennél a színháznál vállalni kell.

Igéretet a dramaturgia nevében csak abban a formában tehet, hogy a jövőben igyekezni fognak még fokozottabbmértékben magukra vállalni az ezzel járó szenvedéseket. Ezt a szót legszebb művészi értelmében értve. -

Egyszer azt mondta Révai József a szocializmusról, hogy a szocializmus nem rózsabokorban jön a világra. Áll ez a magyar da-

rabokra is. De ez a munka ezzel a darabbal kapcsolatban éppen azért volt olyan nagyon szép, mert ebben a rettentő nehéz munkában mindenki - és éppen a legelsők között Csákányi is - olyan szeretettel, lázzal, lelkesedéssel és odaadással vettek részt.

Ami az éneklés és színjátszás problémáját illeti, a műfaj összetettsége azzal a követelménnyel jár, hogy itt kételtű színészekre van szükség. Vagy így kell őket kiválasztani, vagy ilyenné kell őket nevelni. A káderkiegészítésnek két utja lehet; a prózai színészek közül kiválasztani azokat, akikben muzikalitás és a műfaj iránti hajlam van, és az énekesek közül kiválasztani azokat, akikben színészi képességek mutatkoznak. De ha aztán találtak megfelelő színészeket - nem sok fedezhető fel a magyar színházi élet területén - igyekeznek minden módon hozzákötni a színházhoz. Abban igaza volt Csákányinak, hogy a színésznek a színpadon elejétől végéig alakítania kell, a figurát az énekben már csak továbbélni szabad, és tény az is, hogy ezen a téren még vannak hibák. Éppen azért fogadhatják el Csákányi tanácsait is, mert amellet, hogy rendkívül jó színész, nagyon muzikális is. Ugyanez vonatkozik Csizmadiára, akinek nagyon szép hangja van és amellet kitűnő színészi képességekről tesz bizonyosságot, még a Balkezes bajnok kicsiny szerepében is.

Általában egyetért Hadics idevonatkozó hozzászólásával.

Ugyiszintén egyetért Székely György és Szinetár Miklós megállapításaival is a rendezésre, illetve az együttes teljesítményére vonatkozólag.

Maga az előadás rendkívül értékes, bizonyos értelemben a színház legnagyobb teljesítménye a Szabad szél óta. Ebben az előadásban sikerült a legdöntőbben megragadni a műfaj következő láncszemét, annak ellenére, hogy a darab csakugyan nem hibátlan. Ezzel a darabbal tették meg a legnagyobb lépést az utóbbi időkben a vízió,

a könnyebb, zenei dráma irányában. Ez az út a nagy népszínházak ~~utja~~ utja.

Maga is elégedetlen a darab sajtó-beli fogadtatásával és azzal, hogy a szakma nem méltatja a produkciót kellőképpen figyelemre. A vezető művészek közül eddig jóformán senki sem nézte meg. A színháznak a jövőben ki kell verekednie, hogy a szakma jobban figyeljen működésére. Itt kísérletezés folyik, s ezt jó lenne észrevenniök a színházon kívüli hozzáértőknek is, mégpedig a komoly művészi kísérletezésnek kijáró megbecsülés kereteiben. Az utóbbi időben két teljes értékű elismerést kaptak. Az egyiket Darvas Józseftől, a másikat Kállai Gyulától, akit nagyon nehéz volt elcsábítani a színházba, de az előadás megtekintése után azt mondotta, hogy itt valami igen nagy meglepetés érte, mert most látja, hogy ebben a színházban minőségileg másról van szó, mint amire ő az operettel kapcsolatban emlékezett, s ami miatt operettet már igen régen nem nézett meg.

A sajtótól nem a jó kritikát hiányolják, hanem a jó vitát, a megbecsülést, a kísérlet megbecsülését.

A színház is fesztivál előtt áll, s azon nem magyarázgatnia kell bizonyítványát, hanem a többi területek művészei számára kell megmagyaráznia céljait, kérve véleményüket, hogy milyen mértékben tudták ezeket elérni. Ez az útja annak, hogy kölcsönös művészi megbecsülés alapján szerezhessék meg kísérleteikhez a más területen működő szakemberek segítségét is.

Emlékeztet Szinetárnak arra a megállapítására, hogy a színháznak nagy alkotó művészei vannak. Ez igaz is. Ez abból is ered, hogy a műfaj a commedia dell'arte örököse, s annak rengeteg vonását máig is megőrizte. Ez az oka annak, hogy a színészekről ezen a vonalon is bizonyos többletet kell megkivánni az alkotás

tekintetében és ennek a színháznak a művészei, akik ezt a nehéz feladatot is vállalják, éppen ezért érdemelnek még fokozottabb és még nagyobb megbecsülést.

Ezekután felteszi a kérdést, hogy kíván-e még valaki felszólalni. Minthogy több felszólaló nem jelentkezik, megköszöni a megjelenést, és az ülést bezárja.-

- . -